

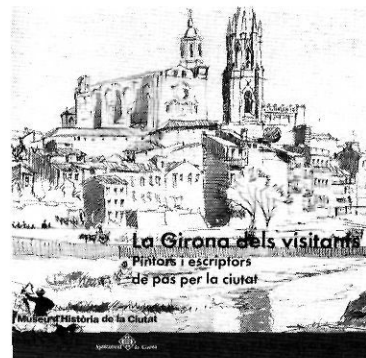
amb els ulls de l'estranger

crònica

A

Què veuen els ulls de l'estranger? Tendim a creure que la seva mirada els regala una imatge fascinant de Girona, diferent de la nostra, que pot estar contaminada pel costum i el tedi. El foraster practica un exercici ben profitós que els gironins ja no es permeten: badar. És enormement saludable no anar enlloc, poder encantar-se en la decoració gòtica d'una finestra, escoltant el batall prolongat de les campanes o palpant una pedra centenària, i asseure's després a l'escala ombrosa d'un carrer a reposar de la llum, de l'estranyesa del que és nou, de la plenitud de la mirada.

Una exposició al Museu d'Història de la Ciutat ha provat de mostrar-nos aquest estiu allò que veuen els ulls dels viatgers a partir dels testimonis plàstics i literaris que han deixat del seu pas per Girona al llarg del temps. La iniciativa va néixer de la troballa d'uns apunts de Douglas Ion Smart (1876-1970), un dibuixant anglès que, en un dels viatges que solia fer fugint dels vapors fluvials del Tàmesi, el 1933, va aturar-se a Girona i, amb el desig de fer durar el que havia de ser tan sols una visió passantera, va dibuixar-ne les cases, el riu i els monuments, com si n'aixequés el plànol per si un dia havia de tornar-hi. La descoberta d'aquests apunts va servir per buscar més cròniques, escrites o pintades i igualment fugaces, d'altres visitants. L'exposició, coordinada per Narcís-Jordi Aragó, ha estat només una mostra de la riquesa de veus i mirades que podria aportar una investigació metòdica sobre els viatgers que

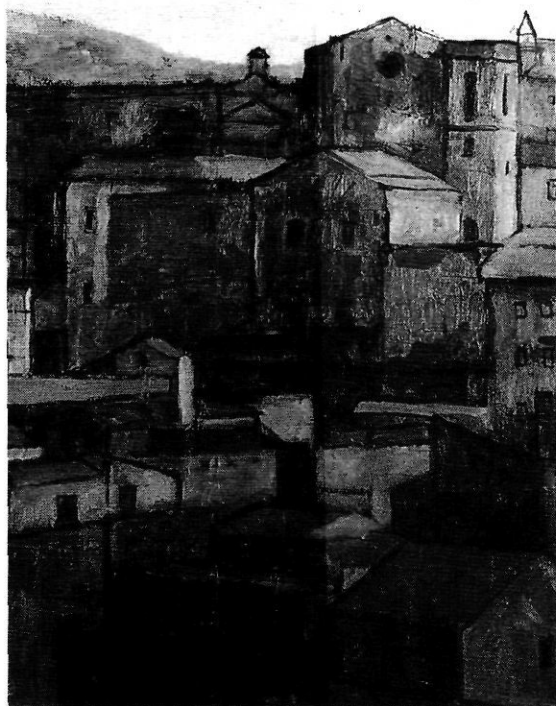

han fet parada a la ciutat, però suficient, de moment, per anotar unes quantes curiositats.

Pel visitant, Girona és la metàfora del gegant adormit, una figura que combina l'aurèola del passat heroic, retrobat en les ferides de la muralla, i un cert misticisme medieval, del qual prové el seu caràcter taciturn i sever. Els descriptors la veuen com una ciutat decandida, meditatunda, boirosa, «*dormitando reclinada en el suave lecho del tiempo*», tal com escrivia Sáenz de Buruaga el 1943. Per la impressió romàntica que transmet, a Girona només li faltaria ser tuberculosa. I tot i això, aquest lloc comú que associa la ciutat a la malenconia —és realment una visió diferent de la que teníem nosaltres?— es realitza amb una bellesa exquisida en algunes pintures, com en el quadret *Voretes del Ter*, de Modest Urgell, que té una atmosfera semblant a la de l'*Àngelus* de Millet, amb el sol crepuscular fonent-se rere les muntanyes nebuloses, la barqueta surant humilment al riu, l'ocell solitari, el fred de l'aire.

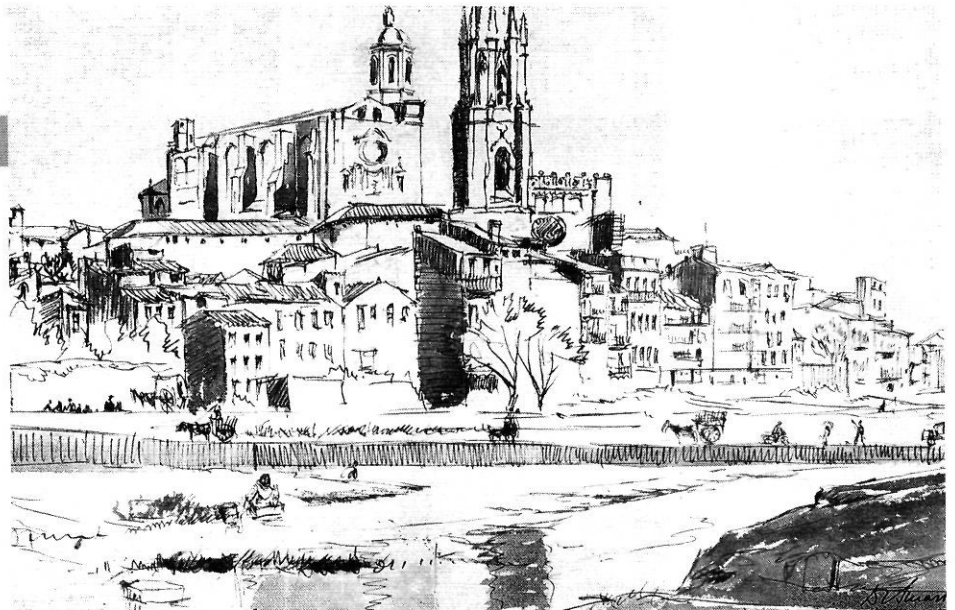
Barthélemy Joly la va descriure com un passadís estret i llarg, encaixonada entre el riu i la muntanya. Molts viatgers, de

Mihaly Bodó (Budapest):
Barri vell de Girona.

fet, parlen de les dues Girones, separades per la divisió natural del riu. Sorprèn, però, que els pintors plantin sempre el cavallet a la mateixa banda. Algú que no hagués vist mai Girona podria afigurar-se que més enllà del riu on mirallegen les cases de l'Onyar hi ha camps incultes o un precipici. Però n'hi ha prou amb aquesta franja d'edificis i aquest corrent lent i tèrbol per alimentar una altra imatge estimada pels visitants: la de Narcís. Tal com Walter Benjamin deia de París, capital abocada al Sena, Girona també és «una ciutat davant el mirall». El riu és el llit del temps, d'allò que es perd i passa. Deu ser per això que sovint, després d'alguna fenomenal tempesta, m'inclino damunt la barana del pont de Pedra amb el desig impossible de descobrir, algun dia, entre els troncs i la brutícia atrapats als pilars per l'ímpetu de la riuada, el cos immens d'una balena. Un amic meu somia, perquè probablement hi busca una altra cosa, que algú tingui la feliç idea de fer-lo navegable.

En les pintures dels visitants, la ciutat apareix marronosa i pesant, com un vestit de frare; d'una pesantor ideal per reduir-la a cubs, com fa l'hongarès Mihaly Bodó, intensificant així la sensació que Girona és un bloc de pedra colossal, un illot, arrossegat per aigües subterrànies. A vegades, però, els colors són extraordinàriament vius, com en una pintura de Jean Devaïnsins, o essent encara tristos, hi introdueixen un punt de novetat, com fa Mela Mutter, que va inventar per als nostres

Douglas
Ion Smart
(Hammersmith):
Girona.

Mela
Mutermilch
(Varsòvia):
Carrer de
Cúndaro.

carrers un gris de perla. I les cases de l'Onyar, en lloc d'un fris per desplegar-hi grocs i torrats, en l'obra del magnífic Joan Sibecas esdevenen llistons escanyats, en què les finestres xisclen de dolor. Així i tot, la inclinació general és presentar una ciutat malaltissa i desmaiada, damunt la qual despunten amb majestat els estendards de la Catedral i el campanar de Sant

Feliu, que gairebé cap artista no esquivava. Els monuments són també el primer que anoten al quadern de viatge els visitants que veuen la ciutat des de la finestreta del tren, mentre hi passen de llarg. Sense aquesta marca, el paisatge seria anodí? Per si de cas, des de qualsevol lloc, s'alcen els pinacles.

L'estada provisional del viatger pot justificar l'interès per la imatge previsible, potser perquè la brevetat dificulta la revelació de la vida íntima dels llocs que visita. Però aleshores, com és que em fa l'efecte que els artistes locals han representat les mateixes coses? Només se m'acut que la coincidència es degui a una meravellosa aptitud dels pintors i escriptors gironins per desdoblarse en els ulls de l'altre, de mirar el seu paisatge com si fos un altre. I encara em queda el dubte: i si fos que l'estranger, tot i visitant-nos per primer cop, no tingués la mirada neta?, i si s'hagués fixat mentalment la imatge que han construït tants altres abans que ell i simplement vingués a buscar-la, a reconèixer-la?

EVA VÀZQUEZ